

"In Afrika is een grijs-aard die sterft een bibliotheek die afbrandt." Met deze van nostalgie doordrenkte woorden beschreef de beroemde Malinese schrijver Amadou Hampâté Bâ de ereplaats die ouderen bekleden in de Afrikaanse cultuur. Is hun positie nog steeds onaangetast door de tand des tijds?

Samenwerken met de ouderen in Afrika

“Westerse ontwikkelingswerkers hebben de neiging zich tot de jongeren te richten in Afrika: de toekomst is aan de jeugd, zo redeneren ze.”

© QUICKSHOOTING - FOTOLIA

In Afrika is een gezegende leeftijd bereiken een zegen. In het Westen verdringen we elkaar om ons te laven aan de bron van de heilige jeugd, terwijl men in het continent waar ooit de wieg van de mensheid stond een pasgeborene toewenst *‘dat hij meer dagen mag meemaken dan de dorpsoudsten’*. *‘Dat dit kind zo oud mag worden dat zijn hoofd sneeuwwit kleurt en hij niet meer kan lopen’*, luidt een doopgebed van de Sérères¹. Kennelijk hebben ouderen in Afrika een goed leven. Hoe zijn ze aan dat mythische statuut gekomen? En is hun positie vandaag nog steeds zo benijdenswaardig? Overstijgt de stem van de ouderen nog altijd het tumult?

¹ http://www.persee.fr/doc/comm_0588-8018_1983_num_37_1_1553# : p. 72

Afrika vergrijst

Afrika is een jong continent... dat veroudert. Terwijl de Afrikaanse bevolking tussen 1950 en 1995 nog jonger werd – de gemiddelde leeftijd zakte van 18,7 naar 17,4 jaar (cijfers uit 2011) – is er sinds een paar jaar een omgekeerde beweging ingezet, in die mate dat de voorspellingen een gemiddelde leeftijd van 30,7 jaar laten zien in 2050. Tussen nu en 2025 zal het aandeel van 60-plussers in Afrika met 5% stijgen, om in 2050 de 10% te bereiken. Het Afrikaanse continent zal een jong continent blijven (een bevolking wordt officieel als *‘oud’* bestempeld als 60-plussers meer dan 10% van het totaal

uitmaken), maar in sommige Afrikaanse landen zou de afhankelijkheidsratio van ouderen (het aantal bejaarde personen per 100 volwassenen van de actieve bevolking) in 50 jaar tijd kunnen verdubbelen. Dat brengt een heleboel uitdagingen met zich mee: sociale zekerheid en gezondheidszorg worden prioriteiten voor de beleidsmakers. En dat heeft dan weer grote gevolgen voor het evenwicht in de gemeenschappen (zie kader 2).

<http://recherchesenethique.over-blog.com/article-vieillesse-en-afrique-i-3-72214736.html>

© DIVERSITYSTUDIO - FOTOLIA

“Een oude man die zit, ziet meer dan een jonge man die staat.”

“Jong weet men niet, oud kan men niet”

“Bij ons is er een spreekwoord dat zegt: *Niemand leeft lang genoeg om alle ervaringen van anderen mee te maken*”, zegt de Burkinese demograaf **Karim Derra**. “De wijsheid die een ouderling in de loop der jaren opgebouwd heeft, dient als referentiepunt voor de jongeren.” **Norbert Kpadonou**, een Benins onderzoeker die de familiestructuren in Benin, Togo en Burkina Faso bestudeerd heeft, treedt hem daarin bij: “In de Afrikaanse samenleving is een oudere een instituut. Hij fungeert als gids voor de gemeenschap, zoals blijkt uit het adagium: *Een oude man die zit, ziet meer dan een jonge man die staat*’. Bij ons is er een fantastische complementariteit tussen de generaties.” Voor **Philippe Bocquier**, sociodemograaf aan de UCL, is die complementariteit voor een deel verklaarbaar vanuit een structurele noodzaak: “In traditionele samenlevingen hebben ouderen altijd een belangrijke rol gespeeld, zowel in Afrika als in het Westen. Hun positie in de gemeenschap wordt voor een deel bepaald door de mate waarin de staat de sociale zekerheid organiseert: hoe afwezig de staat, hoe meer de gemeenschap-

pen afhankelijk zijn van intergenerationale solidariteit om in hun behoeften te voorzien. In het Westen hebben ouderen veel van hun status verloren vanaf het moment dat de staat zich met de sociale zekerheid ging bezighouden.”

Pierre-Joseph Laurent, directeur van het Laboratorium voor Prospectieve Antropologie van de UCL, voegt daar een symbolische dimensie aan toe, die verklaart waarom ouderen zo’n bijzondere status hebben in Afrika: hun geprivilegieerde verhouding tot de voorvaderen. “In traditionele samenlevingen zie je dat ouderen zichzelf een zekere macht toe-eigenen omdat zij uit naam van de voorvaderen mogen spreken, en die zijn dan weer het fundament van alle wetten en normen in gemeenschappen waar het gewoonterecht heerst.” Dat monopolie op de dialoog met de voorvaderen weerspiegelt zich in de wijsheid die per definitie bij het statuut van oudere hoort. Want ouderen zijn eerst en vooral wijs, en het is om die reden dat ze een aantal functies mogen uitoefenen.

Karim Derra

Norbert Kpadonou

Hoeders van de traditie

Esther Vololona Razazarivola, voorzitter van de Malagassische organisatie AVENIR, bevestigt dat de geprivilegieerde positie van ouderen vooral te maken heeft met het feit dat het hun taak is om “de normen en waarden die we van onze voorouders geërfd hebben, door te geven”: “Ze moeten ze doorgeven aan de kinderen. Ze leren ons ook bepaalde technieken. Ze kennen het land, weten wanneer en hoe het te bewerken. De meesten van hen zijn nooit naar school geweest, maar ze steunen op een jarenlange ervaring. Zelfs de jongeren hebben hun hulp nodig. Als je het ver wilt schoppen, moet je naar school geweest zijn én goede relaties onderhouden met de patriarchen.”

Karim Derra ziet nog een andere belangrijke taak weggelegd voor de ouderen: ze ritualiseren het gemeenschapsleven. “Bij ons worden alle levensgebeurtenissen, gelukkig of ongelukkig, door ouderen in goede banen geleid². Als iemand sterft, organiseren de

² In Afrika is het een eer om ‘oud’ genoemd te worden. Iemand aanduiden met de termen

© CELESTE CLOCHARD - FOTOLIA

Het bejaardentehuis van Saint-Pierre (Kinshasa)

Omdat de afhankelijkheidsratio van ouderen de komende jaren duidelijk zal toenemen (*kader 1*) gaan er stemmen op om structuren op te zetten die ouderen kunnen huisvesten. Toch blijft dat een uiterst zeldzaam gegeven. Je ouders naar een ‘oudemannenhuis’ brengen druist in tegen de fundamentele waarden van solidariteit met en respect voor de ouderen. M. Mpata, de bestuurder van het rusthuis van Saint-Pierre in Kinshasa,

legt uit hoe rusthuizen in Congo bekeken worden: “Ouderen die nog familie hebben worden nooit naar een tehuis gebracht. Deze homes zijn er alleen voor mensen die niemand anders meer hebben. Als iemand een oudere naar ons brengt, onderzoekt het bureau voor sociale zaken van de gemeente waarom die persoon nergens meer onderdak had. Vervolgens levert het een ‘behoefteheidsattest’ af. Dan pas kan die persoon toegelaten wor-

den tot een bejaardentehuis. Maar vanaf dat moment is familiebezoek dan ook verboden! Iemand kan maar door de staat verzorgd worden als hij echt geen familie meer heeft. Je kunt niet aan de staat vragen om de zorg voor een van je familieleden op zich te nemen, dat moet je zelf doen. Een ouder familielid naar een bejaardentehuis brengen komt erop neer dat je verzaakt aan je familieband met hem.”

**Esther Vololona
Razazarivola**

ouderen samen de begrafenisceremonie. Ze zijn ook aanwezig bij geboorten en de feestelijkheden daarrond. Ze zijn de hoeders van onze tradities. Als bij ons een jongere de weg kwijt is, wenden wij ons tot de ouderen, want zij hadden de taak om voor hem in te staan. Dan hebben zij gefaald.” In Benin hebben ouderen een gelijkaardige rol, zegt Norbert Kpadonou: “De ouderen hebben als taak om de jongeren te initiëren. In sommige Beninse culturen zijn er overgangsriten zoals de besnijdenis. Jongeren die de overgang naar de volwassenheid nog moeten maken, worden begeleid door ouderen die die kaap al lang gerond hebben. Ook huwelijken worden door ouderen be-

zegeld. In Benin kan je niet trouwen zonder het akkoord van de dorpsoudsten.”

Vrouwen in de schaduw, vrouwen aan de macht

Ook oudere vrouwen genieten in Afrika een zeker prestige. Maar ze oefenen hun macht daarom niet noodzakelijk uit in de openbaarheid van het dorpsplein, nuanceert Philippe Bocquier: “In sommige Afrikaanse maatschappijen werken oudere vrouwen in de schaduw om de machtsverhoudingen in stand te houden, maar zonder dat hun rol daarin als dusdanig erkend wordt. Vrouwen hebben veel meer gewicht in het gezin dan vaak gedacht wordt. Bijna iedere man vraagt advies aan zijn vrouw als er beslissingen genomen moeten worden. Bovendien krijgen vrouwen van een respectabele leeftijd, die geen kinderen meer hoeven te baren maar het gezin op andere manieren bijstaan, een hogere status. De menselijke

soort is een van de weinige waarin men ouder wordt dan de vruchtbare leeftijd, en dat is voor een groot deel te danken aan het feit dat oudere mensen delen in de zorg voor de jongsten. In veel samenlevingen vervullen ouderen, vooral grootmoeders, de rol van kinderoppas en hebben ze een belangrijke functie in de opvoeding; ze zijn ook vroedvrouw, en ze geven hun kennis door over seksualiteit, het huwelijk, voortplanting, geboorte en opvoeding. Ook Norbert Kpadonou beklemtoont deze onzichtbare macht: “Veel mensen begrijpen niets van de manier waarop Afrikaanse samenlevingen functioneren. Ze minimaliseren de rol van de vrouw. In de meeste Afrikaanse culturen zijn het inderdaad de mannen die de beslissingen uitspreken, maar vaak hebben de vrouwen ze eerst goedgekeurd. In het geval van Benin valt het meteen op dat de tantes een belangrijke rol spelen in de familie. Alleen zij hebben het recht om

‘oud’ of ‘grijze haren’ is een teken van respect. Mensen verwijzen naar ‘de oude man’, ‘de oude vrouw’, ‘de grote mens’, ‘degene die weet’ of ‘degene die ziet’:

<http://www.aci-org.net/drupal/node/474>

Philippe Bocquier

als het een tante van vaderskant is. Ze hebben veel macht in de familie.”

Almachtige ouderen?

Publiek gezag of invloed vanuit de schaduw dus, maar kunnen we stellen dat ouderen altijd en overal de dienst uitmaken in Afrika? Philippe Bocquier waarschuwt voor overhaaste conclusies: “Er is meer culturele en praktische diversiteit wat betreft ouderen en voorouders in Afrika dan in de rest van de wereld. In bepaalde samenlevingen, in Oost-Afrika, bijvoorbeeld, behoor je tot een leeftijdsklasse (niet te verwarren met een generatie). Op ieder gegeven moment heeft één klasse de macht in handen. Als die klasse begint uit te sterven, worden de mensen die het langst overleven door de rest van de gemeenschap met de nek aangekeken, omdat ze de volgende leeftijdsklasse beletten de macht over te nemen. Soms gebeurde het zelfs - vandaag de dag is dat gelukkig eerder uitzonderlijk - dat oude mensen voorbij een bepaalde leeftijd gewoon aan hun lot werden overgelaten omdat ze beschouwd werden als kwaad-aardige wezens die te lang op deze aarde

bleven rondhangen. De bevoorrechte positie van de ouderen, die voor een deel gebaseerd is op het feit dat ze instonden voor de kennisoverdracht, gaat tegenwoordig trouwens overal ter wereld verloren door de veralgemenisering van het onderwijs. Vroeger hadden ouderen per definitie meer kennis, en dat gaf hun een bepaalde sociale status. Andersom gaf die status hen toegang tot bepaalde vormen van kennis die van generatie op generatie werden doorgegeven. Door het onderwijs is die structuur van kennisoverdracht op zijn kop gezet: wie een jarenlange ervaring heeft, weet niet noodzakelijk meer dan iemand die naar school geweest is. Het westerse onderwijsstelsel slaagt erin om in een veel kortere tijdsspanne en met behulp van specifieke pedagogische instrumenten de kennis van anderen op een veel grotere schaal over te brengen. Je hoeft niet meer vanuit je eigen ervaring te vertrekken om kennis te kunnen doorgeven. Zo bespaar je dankzij het onderwijs jaren, eeuwen zelfs, van kennisevolucie. Alle traditionele gemeenschappen krijgen met dat fenomeen te maken.” Karim Derra getuigt over zijn eigen ervaring: “De groeiende toegankelijkheid van het onderwijs veroorzaakt onvermijdelijk een generatieconflict. Ik ben er zelf het levende voorbeeld van. Als ik terugkeer naar Burkina, worden er soms dingen van me gevraagd die ik niet logisch of opportuun vind. Maar als ik dat durf te zeggen, krijg

“Ervaring is nog steeds waardevol. De kennis die we op school leren brengt ons niet altijd *savoir-vivre* en *savoir-être* bij.”

© POCO_BW - FOTOLIA

ik meteen te horen: “Ha, daar heb je onze Europeaan!” De ouderen kennen de samenlevingsmodellen niet die jongeren ontdekt hebben via reizen of het internet. Ze blijven dus op hun machtspositie omdat ze denken dat zij sowieso de beste keuzes maken. Om een voorbeeld te geven: omdat ik daar maar de helft van de tijd woon, probeer ik zoveel mogelijk tijd door te brengen met mijn zoon van zes. Op een keer was ik bij een van mijn ooms, die me zei dat ik wat meer afstand moest houden van mijn zoon, omdat te veel vertrouwelijkheid zijn respect voor mij zou aantasten. Ik deel die mening niet, maar ik begrijp hem wel. In dat geval moet je tactvol kunnen reageren om die man niet te frustreren, om de ouderen niet te beledigen. Je bent dus verplicht om dingen te doen die je eigenlijk niet wil.”

Tegen de stroom in

Naast het onderwijs zijn er nog verschillende andere factoren die de positie van de ouderen in Afrika de laatste jaren bedreigen. Onze gesprekspartners wijzen unaniem twee bijzonder destabiliserende factoren aan: de verstedelijking, die ervoor zorgt dat de familie steeds vaker wordt teruggebracht tot het kerngezin, en het feit dat steeds meer overgangsriten verboden worden of gaandeweg in onbruik raken,

waardoor de ouderen een deel van hun traditionele rollen verliezen. Toch mogen we ons niet vergissen: ouderen blijven de steunpilaren van het gemeenschapsleven. Zoals Norbert Kpadonou opmerkt: “Ervaring is nog altijd waardevol. Wat we op school leren, brengt ons niet altijd levenswijsheid en levenskunst bij. Daarom zullen ouderen ons altijd dingen te leren hebben.” Karim Derra valt hem bij: “Zelfs als jongeren zich door toedoen van een aantal factoren onafhankelijker gaan opstellen, moeten ze toch nog naar de stem van de ouderen luisteren. Bepaalde dingen kan je als jongere eenvoudigweg niet doen. Om een bepaalde positie in de maatschappij te kunnen bekleden, moet je een aantal stappen doorlopen hebben. En daarin spelen geld noch onderwijs een rol.”

De wortels van ontwikkeling

Dit subtiele machtsverwicht kan in al zijn nuances moeilijk te bevatten zijn voor buitenlandse actoren die willen deelnemen aan ontwikkelingsprojecten in het Zuiden. Zo-

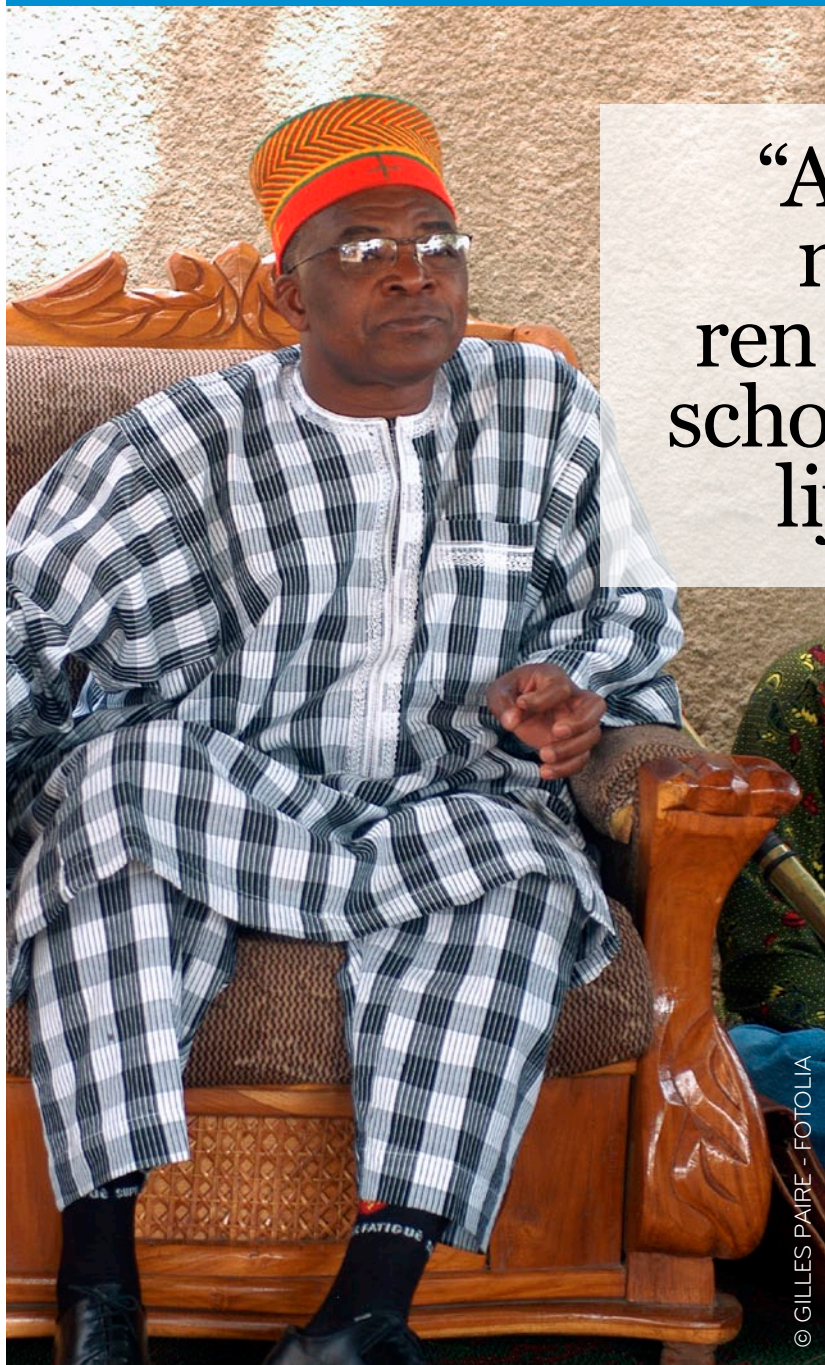
Pierre-Joseph
Laurent

als **Léon Kougou** in een van onze vorige dossiers over het imperialisme zei, hebben westerse coöperanten vaak de neiging om zich in Afrika spontaan tot de jongeren te richten, vanuit een natuurlijke projectie: de jeugd is de toekomst, denken ze. Die overdracht van ons denkmodel zorgt er soms voor dat projecten geen lokaal draagvlak krijgen, omdat de ouderen niet mee zijn - en net zij spelen in het Zuiden een bepalende rol in veranderingsprocessen. Esther Vololona Razazarivola heeft daar een veelzeggende anekdote over: "In Madagaskar oefenen de patriarchen op het platteland nog altijd een grote invloed uit. Ze staan in heel hoog aanzien. Een van hen vertelde me een keer dat er mensen naar het dorp waren gekomen om aan voorlichting te doen over familieplanning. Ze wilden de vrouwen wijzen op de mogelijkheden van geboortebeperving. Het liep uit op een totale mislukking: de vrouwen negeerden hen, omdat ze

niet de moeite genomen hadden om eerst bij de patriarchen langs te gaan. Je kan geen invloed hebben als je de ouderen niet bij je plannen betrekt." Pierre-Joseph Laurent vindt dat een voorafgaande dialoog met de patriarchen een fundamentele voorwaarde is voor een goed verloop van ontwikkelingsprojecten: "Als je de vroegere hiërarchische systemen wilt respecteren, is het niet meer dan normaal dat je respect opbrengt voor de ouderen en hen als eerste aanspreekt. Je moet hun vragen hoe het dorp in elkaar zit, wat de geschiedenis ervan is, wat ze vinden van het ontwikkelingsproject. Je moet hun verzuchtingen ernstig nemen, niet zomaar doen alsof je hun mening belangrijk vindt. Je moet meer doen dan afwachten tot het gesprek afgelopen is en vervolgens doorgaan met de plannen die je zo al wilde uitvoeren. Dat horen we ook bij **Yasmina El Alaoui**: "Ik werkte mee aan een project rond vrouwenverenigingen in een dorp in

“Als je de taal niet spreekt en nog niet alle codes kent, zullen ouderen je niet meteen als onbeleefd beschouwen. Maar ze zullen je natuurlijk ook niet even serieus nemen.”

Burkina. Ik ben eerst naar de prefect gegaan om hem het project voor te stellen, en dan naar het dorpshoofd, om zijn zegen te vragen. Dat is belangrijk: als je naar een dorp gaat om een project op te zetten, moet je de dorpschefs, de ouderlingen, erbij betrekken, om te laten zien dat je hen respecteert. Ontwikkeling mag zich niet lossnijden van haar eigen wortels. Trouwens, als er zich later in het project een probleem stelt in het dorp, kan je rekenen op het traditionele gezag van de ouderen om het op te lossen. Het is dus belangrijk om de zegen van de chefs te krijgen en hun in te lichten over het project, zodat het ook goed begrepen wordt door de lokale bevolking.”

De race tegen de tijd stilzetten

Het is dus belangrijk om met de dorpsoudsten in dialoog te gaan, maar het is minstens even belangrijk om te weten aan welke codes je je daarbij te houden hebt, anders

bega je misschien fouten die de communicatie tot mislukken doemen. De eerste ogenblikken van een ontmoeting, de begroetingen, zijn bijzonder geritualiseerd. De richting waarin je kijkt, je lichaamshouding, je

Yasmina El Alaoui

gebaren, je kleding... Voor al die elementen gelden normen die kunnen verschillen volgens de regio's en de tradities. Een centrale waarde die aan al deze praktijken ten grondslag ligt is het respect voor de tijd (lees ook ons dossier over dit onderwerp). Karim Derra legt uit hoe dit bij de Mossi in Burkina in zijn werk gaat: “Als je met ouderen praat, moet je tonen dat je tijd hebt, dat je bereid bent om hun een dienst te bewijzen. Maar het is vooral belangrijk om aan de ouderen te vragen of zij wel tijd

voor jou hebben en bereid zijn om naar je te luisteren. Hun tijd is waardevol. Je moet een oudere niet storen als je vraag niet van fundamenteel belang is. En er zijn verschillende machtsniveaus die je moet respecteren: als je je rechtstreeks tot een grootvader richt om een probleem te bespreken, sla je een aantal stappen over. Je moet eerst via het tussenniveau passeren, de oom.” Yasmina El Alaoui wijst er ook op dat we af moeten van het idee dat alles dringend is, wat onze westerse verhouding met de tijd zo vaak kenmerkt. “Voor je het gesprek met een Mossi-hoofdman kunt beginnen, moet hij je een stoel toewijzen. Daarna moet je meestal wachten tot iemand water komt brengen. Als dat gebeurd is, moet je elkaar opnieuw begroeten en vragen hoe het ermee gaat. Die begroetingen over en weer vragen tijd. Je moet de momenten van stilte respecteren, ook als ze je vreemd en oncomfortabel lijken.”

In werkelijkheid, zegt Pierre-Joseph Laurent, gelden die regels vooral voor geaccultureerde personen: “Je zou ervan versteld staan hoeveel pragmatisme die ouderen aan de dag kunnen leggen. Ze be-

© AFRICA - FOTOLIA

Niet vanzelf 'oud en wijs'

Niet iedere oudere is automatisch een 'wijze'. Om als zodanig beschouwd te worden, moet hij bepaalde waarden respecteren en uitdragen. Philippe Bocquier: “Een oudere moet zorg dragen voor de sociale cohesie binnen de groep – alles wat daartoe kan bijdragen wordt dus als zeer waardevol gezien. Een oude man die nooit kinderen gehad heeft, zal weinig te zeggen hebben, omdat hij zijn taak in het voortbestaan van de groep niet vervuld heeft.” Karim Derra voegt

daaraan toe: “Het volstaat overigens niet om een hele horde nakomelingen te hebben. Als een oudere kinderen heeft die niet geslaagd zijn in het leven, heeft hijzelf gefaald. Mensen vinden het belangrijk dat een oudere de waarden waar hij voor staat heeft kunnen overbrengen. Een oudere mag ook geen dingen doen die door de gemeenschap worden afgekeurd. Hij kan zijn status als wijze verliezen als hij zich bijvoorbeeld laat meeslepen in een erfenistwist. Hij moet

zich verzoenend opstellen, zijn eigen belangen opzij schuiven, afstand kunnen nemen, zijn emoties de baas blijven.” “Het zijn algemeen-menselijke waarden”, besluit Norbert Kpadonou. “Ouderen worden verondersteld om familieproblemen op te lossen, dus mogen ze er zelf geen hebben: ze moeten eerst voor hun eigen deur vegen voordat ze dat bij anderen mogen doen.” Een status die je moet verdienen!

© NARVIKK - ISTOCK

Tussen keuzevrijheid en zegen

Het verdict van de ouderen is niet altijd dwingend. Meestal blijft de vrijheid bestaan om je eigen koers te varen. Toch zijn sommige overtuigingen hardnekkig en blijft het essentieel om de goedkeuring van de ouderen te krijgen voor bepaalde belangrijke levensbeslissingen, zegt Esther Vololona Razazarivola, die dat illustreert met een beklijvende anekdote: “Je hoeft de beslissing van de patriarch niet te volgen. Als je het niet

met zijn verdict eens bent, zwijg je. Je gaat niet openlijk tegen hem in. Maar je kunt nog altijd doen wat je wilt, al moet je dan wel de gevolgen aanvaarden. Op een dag kwam er in mijn dorp een jonge man bij de patriarch omdat hij hem de vrouw met wie hij wilde trouwen wilde voorstellen. De patriarch zag het huwelijk niet zitten. Hij zei tegen de jongeman dat hij maar iemand anders moest zoeken om hem zijn

zegen te geven. De jongeman besloot toch door te gaan met het huwelijk. Maar hij heeft nooit een kind gekregen met die vrouw. Voor Malagassiers zijn kinderen een zegening. Als je er geen krijgt, is dat heel erg. Niemand kan met zekerheid zeggen of de kinderloosheid veroorzaakt werd doordat de man het advies van de patriarch in de wind geslagen had, maar het blijft hoe dan ook een vreemd verhaal.”

schouwen je niet als iemand van hun eigen cultuur, ze weten ook wel dat je de taal niet spreekt en er geen maanden gewoond hebt, dus ze beseffen dat je niet alle codes kent en begrijpt. Ze zullen het niet erg vinden als je de bal af en toe mislaat. Ze zullen je niet meteen als onbeleefd beschouwen. De keerzijde van de medaille is natuurlijk wel dat ze je ook niet even serieus zullen nemen als iemand die wel zijn uiterste best doet om hun cultuur in al zijn complexiteit te doorgronden.” En om de cirkel rond te maken: “We komen altijd weer uit bij de notie van tijd – er zijn maanden nodig om tot een echte toenadering te kunnen komen. Maar dat past niet in onze hedendaagse notie van tijd.” Zou het dus kunnen dat we, door achter de tijd aan te hollen, onze tijd en die van anderen verspillen? Zouden we niet beter de tijd loslaten, en zodoende in het moment gaan leven? Je zou er grijze haren van krijgen.

CÉLINE PRÉAUX